

Було б несправедливим не відзначити, що загальний рівень підготовки талановитої молоді в Державній художній середній школі ім. Т.Г.Шевченка, художніх училищах і технікумах тепер у професійному розумінні вищий, ніж кілька років тому. Але й відомо, що вихованці наших середніх навчальних закладів, готуючись вступити до художнього вузу, беруть приватні уроки, бо того, що дає середня школа, недостатньо. Очевидно, це відбувається тому, що вимоги при прийомі до вузу ускладнюються, а середня ланка не може приділити належної уваги індивідуальності. Тут є над чим поміркувати, і ми повинні обмінятися досвідом з цієї проблеми. Певен, що у приватного вчителя одна мета: підготувати до вступу, виправдати ті невеликі кошти, що йому платять, тобто “натаскати” на екзамен так, щоб абітурієнт міг із “заплюсненими очима” виконати рисунок натурщика з опиранням на одну ногу, стандартного розміру, визначеного освітлення, на певному тлі і т.ін.

Поступає така дитина, приходять на І курс, і виявляється, що малювати не вмів, а іноді й навіть не хоче. Пропорцій не відчуває, методом послідовності не володіє, деталь зробити не може, закінчити роботу не знає як. Зате амбіцій — хоч відбавляй.

Важливо наголосити, що зв'язок між середніми художніми навчальними закладами і академією за останні роки значно послабшав, а подекуди й зовсім припинився. А як же бути з талановитими дітьми, котрих добре знають у середній ланці освіти і які повинні навчатися в академії замість випадкових осіб, з якими не знаємо, що робити протягом шести років? Займають такі “індивідууми” дуже місце, не бажають вчитися, а лиш влаштовують, перебуваючи в академії, свої особисті справи. Закінчили — і зникли з мистецького виднокіла. Оце і є наш брак у роботі.

Саме в питанні виявлення талановитої молоді ми повинні тісніше спілкуватися з середніми навчальними закладами, і не час від часу, а постійно, систематично.

Проблема єдиних методичних вимог у викладанні рисунка. Ця проблема існує давно. Вона ніби й вирішується, а коли придивитися пильніше, то, виявляється, що, навпаки, поглиблюється. Немає впевненості, що у нас вироблено тверді єдині вимоги. Нерідко ми ставимо своїх улюбленців в особливі, незаслужені умови виховання, забуваючи, що є шкода у високому розумінні слова.

Перш за все треба давати знання і вимагати від усіх великої наполегливої праці. Щось багато у нас розвелось дилтантів. Характерна картина: з магнітофона лунає надмодна музика, студент з сигаретою в зубах, а то й з чашечкою кави щось малює — “розкріпостився”. Багаторічна педагогічна практика не дає підстав вірити у таких геніїв.

Ось тут і збігаються проблеми виховання професіонала і людини. Бо одного без другого не буде. Як нам тут бути? Давайте порадимось, поміркуємо.

Повернімося до єдиних вимог. Як їх розуміти? Культура композиції, розміщення зображення в заданому форматі повинні бути? Повинні. Як вірно почати легкими лініями виявляти найхарактерніше в моделі, важливо? Безсумнівно. Як закріпити вірний початок, йти далі, повинен знати учень, студент? Повинен. А зображувати повну форму зі знанням анатомії та розумінням перспективи й освітлення треба? Треба. І так далі і так далі.

На практиці ж ми зустрічаємо молодь, яка вірить у якийсь один завчений графічний засіб, консервується в цьому, і далі не бажає вчитися. Зрозуміло, що це не на користь школі. Надто по-різному в останні 3-5 років почали малювати одні й ті ж академічні постановки, до того ж і малювання це дуже поверхове. Без належного вблвання за нашу національну образотворчу школу навряд чи можна досягти справжніх успіхів у професійному мистецтві.

В основах навчання рисунка є моменти, які не можна ігнорувати, обминати при вихованні майбутнього художника. Перш за все, це — постановка вірного бачення пропорцій, характерного розміру, руху форм, їх виразності. Якщо з самого початку цього процесу допущена професійна помилка, це може позначитися на всьому творчому житті такого вихованця.

Коли у середньому навчальному закладі трапилася помилка, то у вузі виправити її надто складно, а іноді й неможливо. Кафедра рисунка УАМ систематично надає методичну допомогу середній ланці освіти. Пріміром, останнім часом передана у постійне або тимчасове користування частина рисунків наших студентів Дніпропетровському, Донецькому, Кримському, Львівському, Одеському училищам, Державній художній школі ім.Т.Г.Шевченка, Київському художньо-промислому технікуму, Миргородському керамічному технікуму, Косівському технікуму народних художніх промислів і десяткам дитячих художніх шкіл. Сподіваємося, що передані роботи сприятимуть нашим зв'язкам з цими закладами, допоможуть краще зрозуміти принципи київської рисувальної школи.

З свого боку, ми чекаємо виставки рисунків з середніх навчальних закладів, аби можна було професійно порадитися щодо подальших дій в цьому напрямку. Настав час, коли треба піднести значення рисунка як основи образотворчості у системі художньої освіти в Україні, аби запобігти зникненню високих історичних традицій реалістичної рисувальної школи.

Л.В.Прибега,

проректор з наукової роботи УАМ, професор, кандидат архітектури

Архітектурна школа і проблеми охорони історико-архітектурної спадщини

Завдання відродження національної культури і забезпечення схоронності історико-архітектурної спадщини України тісно пов'язане з проблемою належної підготовки кадрів, як власне архітекторів-реставраторів, так і зодчих загального профілю. Саме від того, як складатиметься в нинішніх умовах підготовка фахівців — чи відповідатиме вона перспективам розвитку охоронно-реставраційної галузі, залежить майбутнє пам'яток. Отже, відповідальність за збереження історико-культурних надбань народу покладається і на архітектурну школу.

Необхідність збільшення обсягів відновлювальних робіт на пам'ятках і відповідно розвиток мережі реставраційних організацій та розширення сфери охоронних заходів — від особної споруди до історико-архітектурних комплексів та містобудівних утворень — вимагають певного удосконалення існуючої системи архітектурної освіти, створення умов для підготовки кадрів відповідно до потреб реставраційних організацій, практичних завдань охорони історико-культурних цінностей.

Доречно зазначити, що останнім часом питання підготовки кадрів реставрації виходить за рамки національних інтересів і набуває міжнародного значення. Першою спробою співробітництва у підготовці фахівців для реставраційної діяльності було створення так званого Римського центру інформації, що узагальнює світові досягнення пам'яткоохоронної справи. Разом з тим, стурбоване станом охоронно-реставраційної практики міжнародне співтовариство, зокрема ІКОМОС (Міжнародна рада з питань пам'яток і визначних місць), виступило з ініціативою прийняти Хартію з підготовки фахівців у галузі архітектурної та містобудівної консервації.

Виходячи з вимог раніше прийнятих міжнародних хартій та інших актів з питань охорони пам'яток про необхідність доручення консервації і реставрації виключно фахівцям, у запропонованій Хартії визначаються напрямки і регламент підготовки реставраційних кадрів, наводиться перелік дисциплін, які пропонуються включати до навчальних планів підготовки фахівців з архітектурної реставрації. Пріоритетна роль відводиться гуманітарним предметам, оскільки визначення ефективних шляхів реставрації вимагає певних навичок дослідження та аналізу пам'яток і вміння використовувати гуманітарні знання та наукові досягнення, тобто володіти достатньо гнучким методом роботи, що базується на високій культурній свідомості. І саме вища архітектурна школа здатна забезпечити необхідну загально-культурну підготовку фахівця для пам'яткоохоронної сфери.

Отже, узагальнюючи світовий і вітчизняний досвід підготовки кадрів реставрації та виходячи з сучасного розуміння сутності пам'ятки, а також досягнень реставраційної науки, фахівець у галузі охорони історико-культурної спадщини мусить глибоко пізнати історію зодчества та традиційної будівельної техніки, усвідомити основи сучасної реставраційної теорії, оволодіти методикою історико-бібліографічних, архівних й архітектурно-археологічних досліджень, знати національне законодавство та міжнародні акти з питань охорони історико-культурної спадщини, бути обізнаним з технічними та технологічними досягненнями охоронно-реставраційної практики, володіти технічними методами і засобами експертної оцінки стану пам'ятки й визначати стратегію охоронних та реставраційних дій, на сучасному рівні вирішувати питання утилітарного використання пам'яток, виявляти їх історико-культурне значення та містобудівну роль шляхом відтворення й естетичної організації навколишнього середовища.

Забезпечити високу кваліфікацію випускника, яка відповідала б наведеним критеріям, у загальній системі архітектурної освіти без відповідної спеціалізації практично неможливо. Свідченням цього може бути аналіз дипломних робіт випускників архітектурних факультетів. Незважаючи на

те, що реставраційна тематика в курсовому й дипломному проектуванні набуває поширення в архітектурних школах України, в проектних позиціях спостерігається безліч недоліків, мають місце методичні упущення. Разом з тим, набуто певного досвіду у цій справі і складаються умови для системної підготовки відповідних кадрів, особливо з урахуванням переходу вищої школи до ступеневої системи навчання. Уже в недалекому майбутньому можна буде створити навчально-наукові осередки охорони та реставрації пам'яток, принаймні у Києві та Львові.

З метою обміну досвідом, узагальнення методичних розробок доцільно найбільш часом, за участю архітектурних факультетів вузів, інституту Укрпроектреставрація, Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Спілки архітекторів України та інших зацікавлених відомств, провести, на основі тематичної виставки курсових та дипломних робіт, науково-методичну конференцію з питань організації підготовки кадрів реставрації.

Слід коротко зупинитися й на іншому аспекті порушеної проблеми. Сфера практичної діяльності архітекторів в останні десятиріччя помітно переміщується на містобудівні реконструкції, проектування та спорудження нових об'єктів в історичному середовищі. У процесі реконструкції та регенерації історичної забудови міст і сіл, нового будівництва в системі історичних утворень важливо забезпечити не тільки фізичну схоронність окремо взятих пам'яток, але й композиційними засобами виявити їх містобудівну значущість, розкрити особливості просторової структури комплексів, у цілому зберегти і розвинути архітектурно-художні образи поселень, що історично склалися.

Отже, відповідно впливають вимоги щодо професійної підготовки архітектора, який займається містобудуванням чи об'ємним проектуванням. Творча майстерність мусить поєднуватися з високою історичною культурою як основою бережливого ставлення до історико-культурної спадщини. У цьому зв'язку виникає потреба певного коригування навчальних планів та програм по підготовці архітекторів загального профілю. На наш погляд, необхідно дещо збільшити обсяг історико-архітектурних дисциплін, особливо історії архітектури України, зокрема народного зодчества як своєрідного хранителя генокоду національної культури. До навчального плану слід включити також курс пам'яткоохоронної справи.

Зацікавленість державних та громадських організацій у підготовці висококваліфікованих фахівців, здатних забезпечити повноцінну охорону національної історико-архітектурної спадщини, без сумніву, позитивно позначиться на фінансуванні навчального процесу, стипендіальному забезпеченні студентів, сприятиме зміцненню матеріальної бази вузів, а також розвитку їх стосунків як з реставраційними організаціями України, так і відповідними зарубіжними закладами.